

CARLES TORMO I CAMALLONGA, *L'ADVOCACIA I LA HISTÒRIA COL·LEGIAL D'ALZIRA: DELS ESTATUTS DE 1838 A LA POSTGUERRA*, VALÈNCIA, TIRANT LO BLANCH, 2020, 354 P.

Amb l'obra que ara presentem, Carles Tormo i Camallonga ens porta al món del corporativisme col·legial dels advocats espanyols dels segles XIX i XX. Contràriament al panorama d'uns anys enrere, a hores d'ara ja podem dir que la historiografia sobre els col·legis d'advocats és notable i de certa qualitat. Ara bé, són molt pocs els estudis que, des d'una perspectiva estrictament iushistòrica, van més enllà dels *Estatutos para el régimen de los colegios de abogados del Reino*, del 5 de maig de 1838. Si parlem dels *Estatutos* que els van substituir, els del 15 de març de 1895, i que van romandre vigents fins més enllà de la Guerra Civil, l'erm en què naveguem els historiadors del dret és quasi absolut.

L'autor del llibre té una llarga trajectòria investigadora en aquest camp jurídic-institucional des que el 1998 va defensar la seua tesi doctoral en la Universitat de València sobre el Col·legi d'Advocats de València, centrada, quant al període temporal, en la transició entre l'Antic Règim i el liberalisme. El 2017 va publicar el llibre *El corporativisme i l'exercici lletrat amb els Estatuts de 1838. El Col·legi d'Advocats de Sueca*, que se centrava en el període comprés entre aquest any i els Estatuts del 1995. El llibre que ara ens presenta, publicat —com l'anterior— per l'editorial Tirant lo Blanch, significa la continuació temporal en els treballs de recerca sobre aquesta temàtica, prenent com a referència de partida, en aquest cas, el Col·legi d'Advocats d'Alzira. Mentre l'autor ha publicat aquests tres llibres, són nombroses les col·laboracions i els articles que també ha presentat sobre qüestions corporatives similars i que han sortit a la llum tant en revistes d'Espanya com en d'altres països llatinoamericans. Diem açò com a constància del seu coneixement de causa.

Amb el llibre que ara comentem, Tormo i Camallonga s'endinsa en el règim col·legial espanyol pròpiament contemporani, el més actual històricament. Com també en treballs anteriors, l'autor parteix d'un enfocament metodològic molt propi de la praxi investigadora a la qual ja ens té acostumats i sobre la qual cal remarcar alguns aspectes.

Per una banda, és digne d'emfatitzar que duu a terme l'anàlisi jurídica des de l'estricta rigorisme de les fonts consultades, que van molt més enllà d'una legislació que, com repetidament ens recorda, resulta totalment deficitària, tant pel seu abast com per la seua qualitat tècnica. L'autor posa en valor la documentació pròpiament col·legial, la més particular, la de les juntes internes, i tant del Col·legi d'Alzira com dels altres col·legis amb què aquest es va relacionar. També recorre a documentació que recull la relació entre les corporacions i els seus individus amb altres institucions públiques implicades en la professió de l'advocacia. És especialment meritoria la recopilació d'informació obtinguda en l'Arxiu del Ministeri de Justícia, en el qual l'autor ha trobat un procés judicial acabat amb una sentència del Tribunal Suprem que, d'alguna

manera, representa un punt d'inflexió en l'organització territorial del corporativisme dels advocats a Espanya. Una documentació, en qualsevol cas, lluny de l'abast dels historiadors als quals fa nosa la incomoditat de l'arxiu.

Un altre aspecte que cal destacar d'aquesta obra és la construcció narrativa, que parteix d'una referència particular com és el Col·legi d'Advocats d'Alzira, per a explicar una realitat general. En aquest sentit, l'autor aposta per un àmbit territorial tradicionalment deixat de banda per uns historiadors del dret més preocupats pel que ocorria a Madrid i a les grans ciutats capitals de província, on eren les principals corporacions. Que l'enfocament principal d'una obra recaiga en organismes menors per a, a través d'aquests, entendre els mateixos en les grans ciutats, els grans col·legis d'advocats, ens ofereix la possibilitat d'entendre que la transformació de l'ordenament jurídic no necessàriament ha de partir dels grans centres directors de la política.

L'estudi està precedit per un pròleg a càrrec del també historiador del dret Javier Palao Gil i que es presenta com una sòlida contextualització historicopolítica sobre el significat del que ha estat i és una corporació professional tan destacada en la nostra disciplina com és aquesta, i en un territori jurídicament marcat encara per la supressió del dret propi.

L'obra pròpiament de Tormo i Camallonga està dividida en una introducció, tres parts o blocs temàtics —amb una seqüència igualment temporal— i les conclusions de rigor.

La primera part està dedicada a l'anàlisi de la realitat juridicoinstitucional de mitjan segle XIX, que és de quan data la normativa col·legial bàsica del nou règim liberal, així com el naixement de la majoria dels col·legis d'advocats actuals; entre ells, el d'Alzira. Després d'unes breus referències a la situació de la professió amb anterioritat al naixement de la nostra corporació, el Dr. Tormo ens exposa el marc legislatiu procesal del moment, tant l'orgànic com l'estrictament procedimental. A més dels estatuts del 1838 i el 1895, per a entendre aquesta realitat associativa serà fonamental la *Ley orgánica del Poder Judicial* del 1870, així com les disposicions, prèvies i posteriors, sobre la demarcació territorial dels partits judicials —per a nosaltres, especialment, Alzira i Alberic—, i que van molt més enllà dels àmbits competencials del Tribunal Suprem i de les audiències territorials. Com bé s'explica al llarg de tota l'obra, una de les característiques més destacades del corporativisme liberal és l'aplicació rigorosa del principi d'igualtat per a tots els advocats i col·legis, cosa que originarà un conflicte permanent entre les col·legis de les capitals provincials, tradicionalment *privilegiats*, i els col·legis que ara s'anomenaran menors o rurals. Aquells, els grans i normalment més antics, voldran una jerarquització o relegar els menors a un segon lloc, molt contràriament al que volen aquests i els seus individus, que, gràcies als nous col·legis, veuran prestigiar el seu lloc dintre la professió. Òbviament, també hi ha el control de les causes judicials, en uns moments en què la Ribera del Xúquer està experimentant canvis importants en el règim de tinença de les terres; un moment de prosperitat econòmica afavorida per nous conreus i modernes comunicacions.

La segona part del llibre està dedicada al que representa la constitució en si d'un col·legi professional, partint del cas alzireny i del que significava haver de sobreviure i lluitar pels drets o *privilegis* dels seus membres davant l'atac permanent de les corporacions capitalines, en aquest cas de la de València. És un discurs que versarà sobre el principi d'exclusivitat de l'exercici en segons quines demarcacions judicials, cosa que estava en estreta connexió amb els conceptes de *veïnatge*, *residència* i *despatx professional obert*, i a la seua vegada amb la defensa de les causes de pobres, i tot això en relació amb segons quines causes judicials i instàncies processals. La legislació evidencia la dificultat de navegar amb una mentalitat i una terminologia antigues per a una societat nova, burgesa i liberal. Tormo i Camallonga ens mostra un legislador que no acaba d'entendre, o no és capaç de trobar, el paper que la col·legiació d'oficis, voluntària o forçosa —una altra dialèctica—, pot exercir en el marc del sagrat individualisme liberal.

La tercera part del llibre és, si no la més important, sí la que ens aporta la informació que creiem més rellevant en aquest camp d'estudi, pel seu caràcter més inèdit. La Sentència del Tribunal Suprem del 27 de febrer de 1924, davant el plet en què el Col·legi d'Alzira estava immers contra els Estatuts del Col·legi de València i la Reial ordre del Ministeri de Gràcia i Justícia del 4 de març de 1922, representa la garantia de supervivència d'unes corporacions locals l'existència de les quals, com insistim, perillava des del mateix naixement de cadascuna d'elles.

La inseguretat jurídica amb què els col·legis locals es mantenien des del primer moment era un impediment per a què desenvoluparen totes les possibilitats que la legislació els atribuïa, que tampoc no eren tantes. Així i tot, i encara que al llarg de les primeres dècades del segle xx són poques les normes destacables que surten a la llum, és un temps, sobretot, d'una voluntat sincera de renovació associativa i col·laborativa. Es presenten assajos des de diverses perspectives, hi veiem apostes per un nou futur corporatiu i mutualista; és temps de congressos nacionals en els quals es presenten propostes tan innovadores com de vegades idealistes... Però la greu inestabilitat politicosocial dels anys següents, incloent-hi la Guerra Civil, impedeix qualsevol avenç o millora ferma en aquesta direcció.

El règim franquista, en el qual Carles Tormo entra tímidament, conforma un nou règim col·legial lluny dels principis que l'havien regit des de segles enrere. Les primeres juntes generals i de govern del Col·legi d'Advocats d'Alzira mostren a les clares que som en un altre moment. És un temps nou, radicalment diferent en tots els sentits, i que acabarà amb el restabliment democràtic el 1978. Durant aquests anys el règim col·legial es regirà per maneres inèdites i molt allunyades del que havia estat el corporativisme professional dels advocats des dels seus mateixos orígens, segles enrere.

Carles Tormo acaba el seu llibre amb un breu resum del que ha significat l'associacionisme dels advocats durant gran part dels segles XIX i XX, des de la perspectiva d'unes col·lectivitats menors i amb uns actors que, amb la seua empena i ferma, van ser capaços de dirigir i reconfigurar tot un sistema corporatiu que els condemnava a

un paper secundari i subordinat que no estaven disposats a acceptar. Com el lector podrà veure, és el conflicte entre la igualtat i la diferència —i, en alguns casos, conveniència— de segons qui i en segons quins moments; és l'oportunisme interessat com a factor explicatiu del dret i de la seua història.

Ramon Aznar i Garcia
Universitat Internacional de València